

Teknikens lilla vita

Henrik Henriksson
David Svenson

October 12, 2014

Generella Begrepp

Din eller min höger?

För att undvika förvirring så kan man använda termerna *Stage Right*, *SR* och *Stage Left*, *SL*. Dessa termer är alltså höger och vänster *för någon som står på scen och tittar ut mot publiken*. Dessutom finns *Upstage*, *US*, längst bort från publiken, och *Downstage*, *DS*, mot scenkanten. Dessa kan också kombineras ihop med hjälp av sina förkortningar. Till exempel kan man säga att någonting är placerat *USR*, alltså långt in på scenen, till vänster för publiken. Avsett riktning för bara orden *vänster* och *höger* förblir odefinierad och kommer orsaka förvirring.

Platser

Front of House Även FOH. Plats för tekniker *framför* scenen.

Dimmerland Platsen där man har alla dimmrar. På Forum kallas denna plats även för *Ljustaket*.

Saker

Patch Plats där man kan ordna upp inkommande och utgående signaler så att det fungerar.

Rack Ett skåp där saker är monterade. Till exempel finns rack med mottagare till trådlösa mikrofoner.

Regel Även *Fader*. Skjutreglage på mixerbord och ljusbord. Reglerar ofta nivåer, hastigheter, eller storlekar.

Master Regeln som har hand om ljusintensiteten respektive ljudvolymen för *allt*. Alltså, dra ner mastern så blir det tyst eller svart.

Cue Replik eller händelse som markerar att man ska trycka på en knapp. “Min cue för låtstart är *Du är farligt nära kanten*”.

Cue Färdigprogrammerat ljusutseende eller mixerbordsinställningar. “Cue 15 gör ledkannorna röda.”

Rå Rör avsett för upphängning av ljus och ljud.

Tross Lite mer avancerad rörkonstruktion avsedd för byggande av saker och upphängning av lampor och högtalare. Ofta tre eller fyrkantig.

Hona En kontakt som har hål i sig.

Hane En kontakt som har pinnar på sig. Honor och hanar passar in in varandra. Dessutom är kablarna ofta riktiga homofober.

XLR Den typ av kontakt som används mycket till både ljus och ljud. Tre pinnar, två för signal, och en för jord/sköld. Varje kabel med XLR kontakter har en hona och en hane.

Ljudbegrepp

FOH Front of house; där ljud- och ljus tekniker arbetar ifrån under föreställning.

Stage directions Riktningar på scenen ur artistens perspektiv.

Mixerbord Där ljudteknikern kan styra ljudnivåer m.m. individuellt för alla kanaler/mikrofoner/instrument.

Medhörning Det ljudsystem som den uppträdande lyssnar på under sitt framträdande, för att höra sig själv och andra.

Monitor Högtalare som spelar upp medhörning.

IEM In-ear monitor; "Hörlurar" som spelar upp medhörning.

Stagebox Ingångar och utgångar till och från mixerbordet placerad på scenen.

Multikabel Många kablar i en kabel; Analogt: En jättekabel mellan mixerbord och stagebox med alla in- och utgångar. Digitalt: En nätverkskabel.

Slutsteg Förstärkare; förstärker ljudsignalen från mixerbordet och skickar den till högtalarna.

Gain Förstärkning av en (elektronisk) ljudsignal.

PFL/Pre fade En ljudsignals nivå innan kanalens regel.

AFL/Post fade En ljudsignals nivå efter kanalens regel.

Aux Auxilliary; Extra utgångskanal i mixerbordet för medhörning eller effekter.

Send Kanal på mixerbordet från vilken ljud skickas till en effektprocessor.

Return Kanal på mixerbordet till vilken ljud kommer tillbaka från en effektprocessor.

Reverb Rumsklang; Vanlig ljudeffekt.

Delay Eko; Vanlig ljudeffekt.

EQ Equalizer; Förstärker eller försvagar specifika frekvenser av en ljudsignal.

Kompressor Försvagar en ljudsignal om den når över ett visst värde.

Fantommattning 48V spänning som en viss typ av mikrofoner behöver för att fungera. Aktiveras på mixerbordet och skickas i signalkabeln.

XLR Typ av kontakt som används både för mikrofonkabel (trepoligt utförande) och DMX-kabel (fempoligt utförande).

Telekabel Används mellan t.ex. elgitarr, elbas och deras förstärkare och ofta till synthar.

Minitele Mindre variant av tele som används t.ex. i mobiltelefoner.

Linebox/DI-box Omvandlar en obalanserad ljudsignal till en balanserad. Används för att koppla t.ex. synthar till mixerbordet/stageboxen.

Speakon Kontakt-/Kabeltyp som används för att skicka ljud från slutsteg till högtalare.

Ljusbegrepp

Ljusbord Från ljusbordet styr man allt ljus. Numera är ganska mycket datorbaserat, men tidigare var ljusbord ofta stora och tunga med regler precis överallt.

Dimmer Används för att reglera strömmen till lampor, och därmed styra hur starkt de lyser.

Fixtur Se *Armatur*.

Armatur Se *Lighting Instrument*.

Lighting Instrument Snoffsigt sätt att säga *lampa*.

Olika sorters lampor

Man kan dela upp alla olika sorters lampor som finns på några olika sätt. Ett vanligt sätt är att dela upp i följande sorter.

- *Spot*. Riktat ljus, ofta med skarpa kanter. Man har ofta väldigt mycket kontroll över formen på ljuskäglan. Används typiskt som front- och effektbelysning.
- *Wash*. Ljuset är mindre riktat än hos en spot, och har väldigt mjuka kanter. Dessutom har man mer mindre kontroll över ljuset än med en spot. Används typiskt bakifrån för att få lite djup, men även till många andra saker.
- *Flodljus*. Massa ljus. Överallt. Ingen kontroll. Används nästan uteslutande på stora fonder.

Fresnell Washfixtur med fresnelloptik. Fresnelloptik finns också i till exempel fyrrar, billiga förstoringsglas som ser ut som plastkort och kameror. Fresneller ger ett mjukt och fint ljus utan skarpa kanter. Man använder dem ofta för att belysa scenen bakifrån för att få *djup* i scenen.

Profil Fixtur med mer avancerad optik. Dessa är anpassade för att man ska kunna styra ljuset precis som man vill. Ofta är de gjorda så att intensiteten är lika stor i hela ljuskäglan. De får mycket skarpare kanter än fixturer med fresnelloptik. Man använder profiler som frontljus, punktbelysning och ibland även till olika effekter.

Beam En familj fixturer med väldigt smala strålar. Används nästan uteslutande som effektbelysning. Finns både i rörliga och fasta modeller.

PAR-Kanna Även *PAR-64*. Parabolic aluminized reflector. Väldigt enkelt typ av lampa som är billig, ljusstark och relativt användbar. Påminner lite om en fresnell, men med mycket enklare konstruktion, och helt utan styrning på någonting. Kan användas till i princip allt. Queens ljusrigg är fortfarande lite smått legendariska helt enkelt på grund av antalet PAR-kannor de hade upphängda.

LED kanna En fast lampa med leddioder istället för en glödlampa. Man kan byta färg och man slipper använda en dimmer, men ljuset är oftast inte tillräckligt snyggt för att man ska kunna ha det som något annat än som effektbelysning.

Moving Head Dom rör på sig! Kommer i alla möjliga olika modeller, både som spottar, washar och beams. Har ofta flera färger och inbyggda gobos.

Andra saker

Gobo En utskuren metallbild på en glasskiva som används för att projicera bilder och mönster från spottar.

Filter Plastbit som man sätter framför en lampa för att färga ljuset.

Barndoor Ser ut lite som bardörrar i vilda västernfilmer. Man kan använda dem för att lite grovt forma ljuset från washar och parkannor.

Tekniska saker

DMX Protokoll som används för att kommunicera till alla lampor vad de ska göra. Man har 512 *kanaler*, och varje kanal kan ha ett värde $0 \leq x \leq 255$. En gång i tiden hade varje lampa en kanal och 255 betydde "Lys så starkt du kan". Protokollet utvecklades inte särskilt mycket, och därför kan det tyckas vara lite gammelmodigt. Rörligt ljus tar upp allt mellan 5 och 40 kanaler, där kanalerna kan vara allt ifrån färg till strobhastighet.

Pan Roterande rörelse hos Movingheads

Tilt Upp/Ner rörelse hos Movingheads

Palett Nersparade "presets" för bland annat färger och gobos.